

Hattersly's hjælp til billedkritik

*Hvad gør man, hvis man har svært ved at udtrykke sig uden om billeder, man skal bedømme?
Hvor får man hjælp til at analysere et billede og formulere sin mening herom?*

En løsning kan være at tage udgangspunkt i nogle spørgsmål til billedet. Ralf Hattersly (USA) – der var en berømt kritiker, underviser i fotografi og forfatter til bøger om foto - opstillede en liste over sådanne spørgsmål. Denne liste har jeg oversat til dansk og gengivet nedenfor. Listen er en gammel sag, men kan uden problemer bruges i dag.

Listen kan synes lang, men vær opmærksom på, at meningen ikke er, at samtlige spørgsmål skal stilles til alle billeder. 3-5 spørgsmål vil i reglen være relevante og tilstrækkelige. Måske vil man efterhånden samle sig om nogle favoritspørgsmål.

Mange af spørgsmålene vedrører fotografens person, hans intentioner og egenskaber, samt selve optagelsessituationen. Forhold man i reglen kun kan gætte sig til. Man skal efter min mening passe på, at vurderingen ikke bliver på et for spekulativt grundlag. Det vigtigste som kritiker er, at man kan forklare, hvorledes man selv opfatter billedet.

Bemærk også Hatterslys "rettesnor" for måden at føre kritik på!

Jeg håber listen kan blive til hjælp

Allan Birch

Ralf Hattersly's "praktiske liste for gør-det-selv kritikere"

Hvilke spørgsmål skal en kritiker stille et fotografi?

For at stimulere strømmen af kritiske ideer, lavede jeg for nogen tid siden en liste over ideer og spørgsmål. Ved at sammenholde billederne med listen havde jeg ingen problemer med at forme en mening og beslutte mig for, hvad jeg skulle sige. Efter at have fjernet platheder og bandeord og ved at korrigere nogle ideer, endte jeg med en liste, som du måske finder nyttig.

Hvorfor kritiserer jeg fotografier?

1. For at lære mere om fotografi
2. For at lære mere om mig selv
3. For at udvikle mine evner til at udtrykke mig
4. For at hjælpe andre fotografer med at forstå sig selv

5. For at hjælpe dem til at forstå deres egne billeder så de kan eliminere deres svagheder, tjene på deres styrker og få større tilfredsstillelse ud af at fotografere
6. For at hjælpe fotografer til at forstå deres publikum
7. For at hjælpe publikum at forstå fotografi
8. For at udvide interessen for god fotografi
9. For at hæve fotografiets almindelige niveau

Liste over spørgsmål til fotografier

1. *Billedtypen* – er billedet fotojournalistik, reklame, design eller dekoration, eksperimenterende, salonfotografi, sociologisk, eller hvad?
2. *Målet* – hvad prøver fotografen på?
3. *Værdien* – var dette mål værd at beskæftige sig med? Hvorfor eller hvorfor ikke?
4. *Situationen* – hvad skete der under den halve time, under hvilken dette splitsekund var fanget? Hvordan passede fotografen ind i denne situation? Forårsagede han situationen, kontrollerede han den helt eller delvist, eller var han observatør?
5. *Forståelsen* – begreb fotografen, hvad han fotograferede?
6. *Fortolkningen* – er hans fortolkning rimelig, urimelig, inspirerende, dagligdags, præcis, upræcis?
7. *Følsomhed* – hvor følsom en person er fotografen?
8. *Visuel kyndighed* – hvor meget ved han om det visuelle sprog?
9. *Tidsbegrebet* – er hans billedmæssige idé nutidig eller er den en "dinosaur fra ursumpen"?
10. *Alternative mål* – hvad kunne der ellers stilles op med samme motiv? Værre eller bedre end det fotografen valgte?
11. *Store fotografer* – hvad ville nogle af de store fotografer have gjort?
12. *Mediekontrol* – har denne fotograf kontrol over sit medium, eller sigter han, beder en bøn og klikker?
13. *Begrænsninger* – hvilke faktorer må have begrænset fotografens aktionsmuligheder?
14. *Kompromiser* – hvor vellykket var fotografens kompromiser over faktorer, som han havde ringe eller ingen kontrol med?
15. *Fotografens personlighed* – hvilken type person ville tage et billede som dette?
16. *Idealer* – hvad tror han tilsyneladende på?

17. *Vejen til målet* – hvordan opnåede fotografen resultatet (valg og udnyttelse af udstyr, materialer, modeller, sted, teknik, osv.)?
18. *Opnåelsen af målet* – eller opnåede fotografen målet? Hvis ikke, hvor fejlede han og hvorfor?
19. *Alternative veje* – hvilke er alternativerne? Valgte fotografen rigtigt?
20. *Publikum* – hvem er billedet rettet mod: almindelige mennesker, en særlig gruppe eller type personer, eller alene til fotografen selv?
21. *Intentionerne med respekt for publikummet* – hvad ønsker han af sit publikum: ros, forståelse, følelsesmæssig uligevægt, penge, overbevisning, aktion?
22. *Fotografens forståelse af billedet* – hvad er bevis for, at fotografen ikke forstår sit eget billede?
23. *Kritikerens forståelse af billedet* – hvad er mine grunde til at mene, at jeg forstår dette billede godt nok til at kritisere det?
24. *Fotografen som formidler* – ved han hvordan man "lader billedet tale"?
25. *Fotografi som kommunikation* – kan dette billede betragtes som en beretning om noget?
26. *Ansvar for fotografiet* – tog fotografen billedet, eller "tog det sig selv"?
27. *Fotografens følelser for sit eget billede* – hvilke følelser har han, og tegn kan jeg se i billedet, der viser mig disse følelser?
28. *Hvorfor* – hvorfor vil nogen ønske at tage et billede som dette?
29. *Opfindsomhed* – viser billeder opfindsomhed eller er det et oppustet opkog?
30. *Betydning* – hvad er meningen med billedet, hvis nogen?
31. *Gimmicks* – er der forklædte gimmicks, skjulte overtalelsesmidler, smarte tricks og lignende i billedet? Hvad opnås hermed?
32. *Oversættelse* – hvordan kan fotografiet oversættes til ord? Hvilket grundlag har jeg for at mene, at min fortolkning er gyldig?
33. *Kritik til fotografen* – hvilke vink giver fotografen i billedet der viser, hvilken slags kritik han vil kunne forstå?
34. *Fotografi som kunst* - er dette fotografi kunst? Hvad er kunst? Hvad er kunst som dette billede definerer det?
35. *Kritik som kunst* – hvad kan jeg gøre for at forbedre min kritik så jeg gør det tydeligt, at jeg kan mere end bare følge Hattersly's gør-det-selv liste.

Jeg fandt det meget kedeligt at gennemgå hele denne tunge liste for hvert enkelt billede. Forskellene i billederne fik mig til at fremhæve forskellige punkter for hvert billede (3 eller 4).

Grunden til at du bør prøve min liste er, at det vil hjælpe dig til at tænke på billeder fra mange synsvinkler, også nogle, du ikke ville have tænkt på uden hjælp. Du vil sandsynligvis fra tid til anden uformelt blive spurgt om kritik af andres fotografier. I så fald kræver listen en yderligere tilføjelse: en *rettesnor*.

Den uoplyste rettesnor, som synes at ligge til grund for al amatørkritik jeg har hørt – og jeg har hørt megen – kan formelt fremstilles sådan:

- 1) Skyd dem ned!
- 2) Kør enhver, der beklager sig, over med en damptrøle.
- 3) Vis, at de er så dumme og fotografi så vanskeligt, at kun et geni som mig kan lære det.
- 4) Ethvert billede jeg ikke forstår, er naturligvis et stykke idiotarbejde.
- 5) Lad enhver forstå, hvor strålende en helt jeg er og
- 6) Der er kun én rigtig måde at gøre noget på: min måde.

Fristelsen til at udbrede ondskabens evangelium er meget stor, men det gør umådelig skade på Amerikansk amatørfotografi.

Lad os være rene drengespejdere i kritikervirksomheden. En ting om drengespejdere: de prøver altid at få de gamle damer sikkert over vejen.

Jeg vil bestræbe mig på at hjælpe visuelle kommunikatører med at udvide deres fotografiske sprog, definere dets grammatik og forstærke dets poesi.

Jeg vil opmuntre begynderen.

Jeg vil respektere hvert billede som en afsløring af fotografens jeg, huske den generthed og frygtsomme usikkerhed, som kan følge en sådan afsløring, og konstant være opmærksom på den store værdi for mig selv og andre af en sådan udlevering.

Jeg vil respektere ethvert billede som en fotografs søgen efter sandhed, skønhed, lykke, selvudtryk, et middel til kommunikation, og en måde at dele med andre de dejlige eller interessante ting, han har set. Hvad enten billedet er vellykket eller ej, vil jeg huske fotografens intention.

Jeg vil prøve at undgå kritikerfælder, eller – hvis jeg er faldet i én, vil jeg straks fortælle den fotograf, jeg kritiserer, hvad der er sket, så han ikke påtager sig skylden for min fejl.

Jeg vil prøve at bruge hele min livserfaring som støtte til kritikerproblemet.

Ugennemtænkt kritik

Kritik skal selv kritiseres. Jeg har gjort dette gennem hele denne artikel. Skønt det følgende er dagligdags kommentarer som regnes som fornuftig kritik, er de utilstrækkelige og meningsløse. Lad dig ikke forføre af dem.

"Godt portræt! Bedste hudtoner jeg nogensinde har set."

"Blændende billede, det skarpeste jeg har set."

"Oh mand. Top aktion!"

"Den pige i rød jakke *gjorde* virkeligt dette landskab."

"Tilstedeværende lys – ohh!"

"Se denne flotte slørede aktion!"

"Uskarpe forgrunde er virkeligt *inde* for tiden."

"Flashlys er det eneste, der dur."

"Dette billede er flot, fordi fotografen opnåede sit formål."

"Placer aldrig motivet i midten af billedet."

"Et billede skal ikke behøve en titel."

"Alle klichéer er dårlige."

"35-mm er det *eneste* kamera i dag."